

Žilkování /fládrování/

Žilkování je český název pro tzv. fládrování a touto technikou se sleduje vzhledové zušlechtění předmětu, jako např. dřeva, zdiva, kovu apod. Předmětům z těchto materiálů vyrobených má tento způsob povrchové úpravy dodat vzhled ušlechtilých dřev. Podklad se musí dobře vypracovat, tzn. Napenetrovat, vytmelit, přebrousit a provézt podkladový nátěr. Tento nátěr nesmí být lesklý. Je nutno volit barvu, která obsahuje více pigmentových složek nebo plnidel, např. barvy podkladové, dále stříkáci tmely, ale i barvy latexové. Odstín tohoto podkladu je třeba volit tak, aby byl nejsvětlejším barevným odstínem imitovaného dřeva. (Pro imitaci jasanu bílého, javoru a modřínu se volí odstín 1000 nebo 6003, pro světlý dub odstín 6050, dub tmavý 6600, dub stříbrný 1810, ořech 6280, mahagon 6280).

Kresba struktury dřeva se kreslí na přebroušeném podkladu lazurou. Lazury jsou většinou suspenze pigmentů ve vhodném roztoku pojidla. Je to polokrycí nátěrová hmota. Používají se lazury vodové, nebo, a to zvláště pro venkovní práce, olejové. U vodových lazur se k vodě přidává jako pojidlo pivo (obsahuje slad) nebo dextrin apod. Olejovými barvami jsou naředěné fermeže nebo laky. Pigmentovou složkou laků jsou běžné práškové pigmenty. Pro vodové lazury je možno použít i tónovací pasty do vodových barev v tubách V 3000, nebo tónovací pasty do vodových barev Remakolor. Někdy se kresba provádí též barevnými pastelkami. Žilkování lze provádět několika způsoby, a to ručně, matricí, obtiskem nebo tiskem. Nejběžnější způsob žilkování je ruční.

Postup je následující:

Na vypracovaný základní nátěr se nanese pomocí houby nebo štětce stejnoměrně tlustá vrstva lazury. Potom se pomocí speciálních štětců nebo kartáčů, houbiček, gumových stěrek lazura z povrchu vytírá. Pro strukturu některých dřev, jako je třeba mahagon, se používá husích brků. Těmito pomůckami se postupně vytahuje figura dřeva. Někdy se pomocí gumových stěrek vytírá lazura tak, aby se na ploše vytvořily svity tzv. zrcátka (např. dub, nebo mahagon). Po zaschnutí lazury se celá ožilkovaná plocha opatří nátěrem bezbarvého laku. K dokonalému napodobení některých dřevin je nutno vytvořit neuzavřené póry dřeva. Kresba se provádí válečkem namočeným v barevné lazure na předem již ožilkovanou plochu před nátěrem laku. Přirozenějšího vzhledu lze také docílit vytlačováním válečku nebo vysekáváním dlátkem do nalakovaného povrchu. Této techniky lze použít tam, kde to podklad dovoluje. Nelze ji použít na kovové podklady a nebo na zdivo. Žilkování matricí je starší způsob napodobení struktury dřeva. Provádí se pryžovou matricí, která se stočí do tvaru válce a její pomocí se lazura nanáší nebo vytírá. Někdy se těchto matric používá pouze na zhotovení kresby středních ploch a okraje se obtahují se štětci. Žilkování matricemi je vhodné pro rovné plochy. Na plochy zakřivené je nevhodné. Tento způsob se zvláště hodí pro imitaci dřev borovice.

Žilkování je možno provézt též obtiskem. Je to poměrně jednoduchý způsob vytvoření vzhledu ušlechtilého dřeva na předem vypracovaném podkladu. Slouží k tomu škrabový papír, na kterém je kresba nanášena tiskem. Podklad, který je vhodně barevně upraven, se ovlhčí a přitiskne se k němu obtiskovací papír. Tento papír se po

rubu přehlazuje ovlhčeným hadříkem nebo houbou. Kresba, která je na líci papíru se obtiskne na podklad. Papír se po chvíli opatrně sejme a po oschnutí se plocha přelakuje bezbarvým lakem. Obtiskovací papír je možno použít vícekrát. **Žilkování tiskem je jednou z nejdokonalejších forem imitace dřevin. Používá se nejen při úpravě dřevovláknitých a třískových desek, ale i při povrchové úpravě kovových výrobků, jako jsou plechové obaly, kryty přístrojů apod.** Provádí se běžnou litografickou technikou.

Natěry mramorované

Mramorování je jedna z velmi starých malířských dekoračních technik. Tento způsob sleduje zlepšení vzhledu předmětu, vyráběného z méně hodnotného materiálu pomocí nátěrové techniky tak, aby předmět měl vzhled mramoru. Mramorování je téměř výlučně ruční práce. Mramorování se provádí většinou na omítkách, ale nejsou řídké i případy, kdy je možno se setkat s tímto způsobem úpravy na povrchu dřeva, kovu, dokonale vypracovaným, skoro vždy v bílém odstínu. Mramorování se provádí malováním, vytíráním, obtiskem, válením nebo máčením.

Malování se používá především na velké plochy, a to přímo štětcem namočeným do barevného emajlu. Kresba se zjemňuje nebo stínuje štětcem z jezevčích chlupů (štětec hladíč). Na vypracovaný podklad se kresba struktury mramoru provádí též pomocí lazur podobně, jako při žilkování (fládrování). Při použití tohoto způsobu je nutno provést konečný nátěr bezbarvým lakem.

Vytírání se provádí podobnou technikou jako žilkování. Podklad se předem natře nátěrovou hmotou v odstínu mramorových žil. Po zaschnutí tohoto nátěru se celá plocha natře buď lasurou nebo emailem (pomalu zasychajícím – nejlépe olejovým). Hned zamokra se pomocí gumové stěrky nebo stočeným hadrem žádané tvary na ploše vytírají. Zaschlou kresbu, provedenou vodovými barvami je nutno opatřit nátěrem bezbarvého laku.

Technika mramorování obtiskem je totožná se způsobem, který je popsán v kapitole napodobení dřeva.

Mramorování válením spočívá v použití textilního roubíku, který při válení vytváří žilkování které se svým vzhledem podobá přírodním mramorům. Může se provádět buď negativní nebo pozitivní.

V prvním případě se válením suchého roubíku vytírá barva z nezaschlého nátěru. Zaschlý podklad musí být v tomto případě v odstínu žilek a vrchní nezaschlý nátěr v základní barvě mramoru.

Při pozitivní technice se provede podkladový nátěr v barvě mramoru a po jeho zaschnutí se na něj pomocí textilního válečku namočeného do nátěrové hmoty v odstínu žilek nanáší požadovaná struktura nátěru. Může se použít i kombinace více barevných odstínů tím, že na roubík se použijí barevně rozdílné odstíny buď postupně, nebo se na roubík nanesou současně, čímž se docílí zajímavějšího vzhledového efektu. Po zaschnutí se provede v obou případech vrchní nátěr

bezbarvým lakem. Do bezbarvého laku je možno přidat cca 5% emailu v odstínu mramoru a po promíchání použít tento nátěr jako vrchní a konečný. Touto směsí provedený nátěr zlepší konečný vzhled tím, že zvýší hloubku žil.

Technika mramorování máčením je způsob, který lze aplikovat na menší plochy, případně na menší předměty. Principem této techniky je, že na vypracovaný podklad se nanášejí barevné emaily plovoucí na vodní hladině. Podklad, na které bude mramorování máčením prováděno, musí být čistý a hladký. Dostatečně velká vanička se naplní částečně vodou a na vodní hladinu se nakapou barevné emaily zředěné na poměrně nízkou konzistenci (cca 20 sec.). Emaily se promíchají tyčinkou do tvaru žil. Plovoucí vrstva emailů se odfoukne k jedné straně vaničky a do odfouknutého místa se ponoří předmět, na kterém má být proveden ozdobný nátěr. Tento předmět se potom pomalu vyjímá z hladiny v těch místech, kde na hladině plove nátěrová hmota. Nátěr se nechá zaschnout a opatří vrchním bezbarvým nátěrem. Tato technika se používá k ozdobě drobných výrobků, lišt, přístrojů, armaturních desek apod.

Broušený pololesklý nátěr

Běžnými pololesklými nátěry se nedocílí dokonale hladkého a čistého povrchu s typickým pololeskem a charakteristickým omakem, který je požadován zvláště na historickém nábytku, ložnicích v tzv. ludvíkovském slohu. Emailový nátěr, který je určen k broušení, musí být nanesen na dokonale vypracovaném povrchu a musí být řádně protvrdlý. Nátěry se provádějí olejovými nebo syntetickými emaily. Odstranění lesku se provádí broušením nátěru jemnou pemzou. Nejjemnější podíly z mleté pemzy lze získat sedimentací. (Prášková pemza se rozmíchá ve větším množství vody a nechá se volně usazovat. Pomocí hadice se odtáhne z nádoby voda a nejjemnější podíly pemzy, které se usadily v nejhořejších vrstvách, se použijí k broušení).

Jemné podíly se nanesou na plátěnou, plstěnou nebo koženou podložku a broušení se provádí tak, že tahy brusiva se usměrňují výhradně jedním směrem, a to vždy po délce výrobku. Na nerovných plochách, jako lištách, řezbách apod. se broušení provádí pomocí krátkého, tvrdého štětce.

Nátěry perleťové

Tímto nátěrem nazývaným též rybí stříbro, se napodobuje lesk perel nebo vnitřku škeblí, kde stříbřitý vzhled je prolínán duhovým zabarvením. Původně se tohoto efektu docílovalo pomocí hmoty, která byla vyráběna z rybích šupin. Nyní je tato hmota připravována uměle ve formě pasty. Nátěr se provádí tak, že se tato pasta vnáší do nitrocelulózového laku a po smíchání se na předmět nanese několik vrstev nátěru. Povrchové úpravy touto technikou se provádějí na drobných předmětech do interierů bytových doplňků, bižuterií apod. Vzhledem ke značné ceně perleťové pasty je tento způsob používán velmi omezeně.

Probrušované nátěry

Principem této technologie je nanesení tří až pěti vrstev barevného emailu a probušování těchto vrstev. Práce vyžaduje jak cit pro estetické sladění barevných

odstínů, tak i cit při probušování. Tento způsob je poměrně nákladná povrchová úprava, která se vzhledově podobá mramoru a používá se při úpravě náročných interiérů, nábytku, reprezentačních objektů z kovu, dřeva apod. Barevně se většinou řeší v jednom odstínu např. od světlé po tmavomodrou a pro každou nanesenou vrstvu se používá odlišný barevný tón.

Na řádně připravený podklad se provedou hladké nástřiky nitrocelulózovým emailem v poměrně tenkých vrstvách. Po vytvrdnutí poslední vrstvy se nátěry s citem probušují jemným brusným papírem za použití vody nebo petroleje tak, aby se jednotlivé vrstvy nepravidelně odkrývaly. Dobrušování se provede brusnou pastou a do vysokého lesku je možno provést vyleštění lešticí vodou. V případě, že má mít nátěr na povrchu patinu, provede se poslední nástřik před broušením v naředěném odstínu.

Zdroj: Podle kvalifikační příručky lakýrníka
zpracoval: Zdeněk Klátíl Dražov 2002